

Prehod na institucionalno (re)akreditacijo (kratek povzetek stanja)

12. april 2016

Nacionalna agencija Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu (v nadaljevanju: agencija) je v dobrih petih letih delovanja zgledno vzpostavila zunanji sistem kakovosti, kar ji je omogočilo izpolnitev pglavitnih ciljev, zapisanih v resoluciji o nacionalnem programu visokega šolstva, pa tudi v svoji strategiji iz leta 2011. Na začetku leta 2015 je postala polnopravna članica ENQA, pred tem pa je bila jeseni 2013 vpisana v EQAR. Članstvo v najuglednejših mednarodnih organizacijah jo obvezuje k nenehnemu razvijanju in izboljševanju sistemov kakovosti (poleg zunanjega sistema še notranjih sistemov kakovosti visokošolskih zavodov ter seveda notranjega sistema agencije (lastnega)). Prav to pa zahteva veliko poglobljenega analitičnega, razvojnega in svetovalnega dela, ki je ob veljavni zakonski ureditvi (ZViS, člen 51 od e do ž) močno oteženo.

Agencija je pri vsakdanjem delu in vsakoletnih samoevalvacijskih izsledkih ugotovila, da bi bilo treba za nadaljnji razvoj nujno zmanjšati število akreditacijskih postopkov, s tem povezano obsežno dokumentacijo ter nepotrebno administriranje, kar ne pripomore k izboljševanju kakovosti. ZViS agencijo obvezuje k prevelikemu številu postopkov, saj je poleg reakreditacije visokošolskih zavodov treba reakreditirati vsak študijski program posebej najmanj vsakih sedem let, pa še zunanje evalvirati vse višje strokovne šole na vsakih pet let. Ker visokošolski zavodi praviloma izobražujejo po več študijskih programih, jih agencija v akreditacijskih postopkih obiše tudi večkrat na leto, pri čemer ji zaradi izredno velikega števila zavodov/šol in študijskih programov zmanjka časa za bolj poglobljeno razvojno in svetovalno delo, pa tudi presojo kakovosti. Slednje je nujno, še posebej pomoč zavodom/šolam pri razvijanju notranjih sistemov kakovosti. Trenutno je v Sloveniji:

- 5 univerz,
- 52 samostojnih visokošolskih zavodov,
- več kot 900 visokošolskih študijskih programov ter
- čez 50 višjih strokovnih šol;

kar ob veljavni zakonski ureditvi pomeni veliko več kot 100 akreditacijskih in evalvacijskih postopkov na leto (v posameznih letih tudi več kot 200), pri čemer niso vštete akreditacije sprememb študijskih programov. Postopki so zahtevni, praviloma z večdnevnimi evalvacijskimi obiski zavodov/šol, pri katerih obvezno sodelujejo domači in tuji zunanji strokovnjaki.

Preveliko število postopkov močno ovira delo zavodov/šol, kar je v nasprotju s standardi ESG.

Zahtevnost slovenskega sistema kakovosti in veliko število akreditacijskih postopkov sta poudarili tudi **mednarodni skupini presojevalcev ENQA in EQAR**, zato priporočata, seveda premišljen in z deležniki dogovorjen prehod na institucionalno reakreditacijo. V svojih poročilih ugotavljata:

1. Poročilo ENQA, str 40 (<http://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2015/03/Review-report-of-the-SQAA.pdf>):

The panel welcomes the envisaged abolishment of programme re-accreditation and the focus on the institutional level. However, the panel finds it important to analyse the consequences of such a development by taking into account all existing₁

procedures and tools i.e. the annual self-evaluation reports by the institutions. A clear definition of which of the various functions of quality assurance and quality enhancement should be supported by which tool or procedure should be found before modifying certain aspects of the whole system. This is particularly relevant as regards the comprehensive data collection from the institutions which is burdensome for the universities and only acceptable if the data is actually used in some way or another.

2. Poročilo EQAR

(http://www.eqar.eu/fileadmin/agencyreports/SQAA_External_Review_Report.pdf):

After completing the cycle of programme accreditation, the panel recommends SQAA to consider future options to set up leaner external QA systems, focusing on the existence and implementation of good functioning internal QA systems at HE institutions. However, SQAA should have a realistic view as to when the shift from programme to institutional accreditation is appropriate given the development stage of internal QA in the institutions (ESG 2.1).

Prevelika obremenjenost sistema kakovosti in podvajanje presojanja posameznih elementov delovanja visokošolskega zavoda sta navsezadnje ugotovljena tudi **v Resoluciji o nacionalnem programu visokega šolstva (ReNPVŠ 11 - 20)**:

»22. ukrep: Prehod od programske akreditacije k institucionalni

- S spremembo Zakona o visokem šolstvu v letu 2011; ukrep bo uveljavljen od leta 2017.

- Odgovornost: vsi visokošolski deležniki.

- Pojasnilo: Obstoj tako programske kot institucionalne akreditacije povzroča preobremenjenost sistema, visokošolskih institucij in agencije ter podvajanje preverjanja posameznih elementov delovanja visokošolske institucije. Za kakovostno izvajanje študijskih programov je treba zagotoviti ustrezno delovanje visokošolskih institucij na vseh ravneh z nenehnim internim sistemom preverjanja kakovosti (samoevalvacija) in s posodabljanjem študijskih programov. Tako se bo zunanje zagotavljanje kakovosti usmerilo na institucijo, in sicer na vsa področja delovanja, vključno z izvajanjem študijskih programov, pri čemer se bo izvajala institucionalna reakreditacija. Čas reakreditacije se bo pomembno skrajšal s trenutnih sedmih let. Programska evalvacija bo vključena v institucionalno reakreditacijo vzorčno, ohranjena pa bo pri uvedbi novih študijskih programov (prva akreditacija) ter preverjanju programov po področjih.«

V nadaljevanju tega ukrepa je zapisano:

»Ta ukrep se sprejme samo v naslednjih primerih:

- da se do leta 2016 opravijo reakreditacije vseh obstoječih študijskih programov in visokošolskih institucij,

- da se ob tem ugotovi, da izvajanje študijskih programov in delovanje visokošolskih institucij ustrezata merilom NAKVIS ter da imajo visokošolske institucije hkrati ustrezno razvito kulturo kakovosti, vključno z ustreznimi notranjimi sistemi zagotavljanja kakovosti.«

Po našem mnenju se sicer dober namen, zapisan v zadnji alineji, ob veljavnih določbah ZViS ne more v celoti uresničiti, kar se je pri delu agencije potrjevalo iz leta v leto:

2

a) V ZViS akreditacijski pogoji (ali merila) niso podrobno urejeni, to so v skladu z zakonskimi določbami podzakonski akti agencije, ki pa jih zavodi (stranke) v pritožbenih postopkih z lahkoto spodbijajo (pravice in obveznosti strank morajo biti določene v zakonu). To pomeni, da agencija s svojimi odločitvami (na primer: podaljšanje akreditacije za krajše obdobje od sedmih let, ker sistem kakovosti zavoda ni dovolj razvit) ne more vplivati na razvoj in izboljšanje sistemov kakovosti zavodov, če slednji tega na sprejmejo oz. se jim v pritožbenih postopkih ugodi. Velika ovira pri delovanju agencije je tudi obveznost upoštevanja ZUP.

b) Izredno veliko število postopkov onemogoča poglobljeno presojo izvedbe in organizacije študijskih programov oziroma poglobljeno presojo po standardih ESG. Dejanj v posameznem postopku je preveč, roki so prekratki, ZUP povečuje njegovo zapletenost (na primer: kljub evalvacijskim obiskom neodvisne skupine strokovnjakov je treba razpisovati ustne obravnave ipd.), zato strokovnim delavcem agencije ob zahtevnem vodenju preštevilnih postopkov zmanjkuje časa za druge nujne naloge, med katere prav gotovo spada pomoč zavodom pri vzpostavljanju notranjih sistemov kakovosti oz. kulture kakovosti, samevalvacijskih postopkih, izobraževanje deležnikov...

c) Za »veljavno« število postopkov bi potrebovali tudi veliko več sredstev oziroma zaposlenih, položaj pa je nasproten. Namesto da bi se v skladu z ReNPVŠ sredstva za delo agencije iz leta v leto povečevala, so se in se še stalno zmanjšujejo (predvidenih je bilo neverjetnih 6 milijonov evrov na leto, agenciji pa je do zdaj s težavnimi vsakoletnimi pogajanjem uspelo zagotoviti povprečno 1,3 milijona).

č) S čimprejšnjim preходом na institucionalno reakreditacijo bi lahko začeli bolje uresničevati zapisano v zadnjem odstavku 22. ukrepa ReNPVŠ, saj bi večino časa, zdaj porabljenega za procesne oz. administrativne zadeve, namenili vsebini. Kakovost namreč ni le ugotavljanje materialnih dejstev in zbiranje dokumentacije, temveč zahteva stalno navzočnost z večkratnimi in daljšimi obiski skupin strokovnjakov, ki bi omogočali poglobljeno in temeljitejšo presojo tudi v skladu s prenovljenimi standardi ESG, pomoč zavodom pri razvijanju kulture in sistema kakovosti ter navsezadnje tudi večjo profesionalizacijo zaposlenih na agenciji.

S preходом na preišljeno institucionalno reakreditacijo na vsakih pet let ob ohranjeni prvi akreditaciji novih študijskih programov se bo zmanjšalo obsežno delo, ki ga mora opraviti visokošolski zavod ob vsaki programski evalvaciji oz. podaljšanju akreditacije.

d) Tudi v **tujini se zunanji sistem kakovosti visokega šolstva razvija k prehajanju na institucionalno evalvacijo oz. akreditacijo**, evalvacije študijskih programov pa so v avtonomni pristojnosti visokošolskih zavodov. Zadnjo tako spremembo je sprejela vlada Belgije 10. junija 2015:

http://nva0.com/news/item/flemish_parliament_approved_new_accreditation_system/81.

Argumentov za čimprejšnji prehod na institucionalno reakreditacijo je več kot dovolj; **je nujen za nadaljnji razvoj sistemov kakovosti**.

Priloga: podatki o akreditacijah v nadaljevanju

Pripravila:
Tatjana Debevec

3

n·a·k·v·i·s

Nacionalna agencija Republike Slovenije
za kakovost v visokem šolstvu

s·q·a·a

Slovenian Quality Assurance Agency
for Higher Education

Podatki o akreditacijah

Trenutno je v Sloveniji akreditiranih:

- **5 univerz,**
- **52 samostojnih visokošolskih zavodov,**
- **več kot 900 visokošolskih študijskih programov ter**
- **čez 50 višjih strokovnih šol.**

Število akreditiranih študijskih programov na dan 25. 2. 2010: 691.

Preglednica 1: Podeljene akreditacije v visokem šolstvu od marca 2010 do junija 2015

	Skupaj postopkov	Prva akreditacija programa	Podaljšanje akreditacije programa	Prva akreditacija zavoda	Podaljšanje akreditacije zavoda	Preoblikovanje zavoda
2010	31	25	/	4	/	/
2011	60	59	/	1	/	/
2012	170	93	70	6	1	/
2013	124	37	68	2	15 (od tega 4 univerze)	2
2014	104	21	77	2	4	/
2015*	60	8	50	/	2	/
SKUPAJ	559	243	265	15	22	2

*Za leto 2015 so prikazane pravnomočne odločitve sveta agencije do junijske seje.

K akreditacijam v visokem šolstvu do junija 2015 je treba prišteti:

- **40** institucionalnih zunanjih evalvacij višjih strokovnih šol;
- **5** pogodb za VTI;
- akreditacije sprememb študijskih programov (kar **375** akreditacijskih odločitev sveta agencije).

Število vlog v postopkih podaljšanja akreditacije: 237 (za 233 programe in 4 zavode).

Preglednica 2: Predvideno št. vlog za podaljšanje akreditacije do 30. septembra 2016:

Leto	Podaljšanje akreditacije programa	Podaljšanje akreditacije zavoda
2015	84	11
2016	66	5

NAČRTOVANJE PREHODA NA INSTITUCIONALNO AKREDITACIJO V ReNPVŠ 11 - 20:

Izhodišče: 691 študijskih programov, ki jih je akreditiral Svet RS za visoko šolstvo (svet); podaljšanje akreditacije vseh naj bi bilo končano leta 2017.

Preglednica 2: Analiza podaljšanja akreditacij študijskih programov sveta

Število programov s podaljšano akreditacijo	Število programov v postopku podaljšanja akreditacije	Število vlog za podaljšanje akreditacije, ki naj bi bile oddane do 30. septembra 2016	Število programov, katerih akreditacija ne bo podaljšana ¹
261	233	150	47
SKUPAJ: 691 študijskih programov			

Opombe:

¹ 23 študijskim programom se je akreditacija iztekla, 6 se bo iztekla 30. septembra 2015 (zavodi niso zaprosili za podaljšanje); za 18 programov, katerih akreditacija se izteče v prihodnjih dveh letih, so zavodi že sporočili, da vlog za podaljšanje ne bodo oddali.